

Op weg naar de 3^e Conferentie Verslag netwerkbijeenkomst Voedsel Anders 24 mei 2019

Inhoudsopgave

- Vooraf
- 1 – Hoe we hier zijn gekomen
- 2 - De rol van Voedsel Anders
- 3 - Thematische groepen:
Agroecologie en klimaat – De gezonde stad en korte ketens – Toegang tot land en water – Samenwerking en bewegingsopbouw – Beleid – Kennis en onderzoek
- 4 - Een nieuwe conferentie
- Tenslotte
- Bijlage – Deelnemers

Vooraf

Op 24 mei 2019 organiseerde Voedsel Anders een netwerkbijeenkomst op de Eemlandhoeve om te bekijken waar Voedsel Anders nu staat in het voedsellandschap en wat een eventuele 3^e conferentie zou kunnen betekenen. We hadden ontzettend veel geluk met het weer, dat vast en zeker heeft bijgedragen aan de mooie opbrengst van de dag. De beweging Voedsel Anders is springlevend, bleek. Er was veel energie en motivatie om samen de schouders te zetten onder een aantal activiteiten, waaronder een nieuwe conferentie. De actieve deelname van jullie allemaal heeft een rijkdom aan inzichten en ideeën opgeleverd die we hebben gerubriceerd in dit verslag.

Allereerst vind je in hoofdstuk 1 een verslag van het plenaire gedeelte en de daarin gehouden presentaties over onder andere de oogst van de Voedselkaravaan in 2018. In hoofdstuk 2 komen opmerkingen en aanbevelingen over de huidige voedseltransitie aan de orde en de mogelijke rol van Voedsel Anders daarbinnen. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de aanbevelingen voor een nieuwe conferentie of andere bijeenkomst(en) behandeld. Hoofdstuk 4 geeft een overzicht van wat er naar voren kwam in de groepen die spraken over de belangrijkste (inhoudelijke) thema's binnen Voedsel Anders. Het kernteam van Voedsel Anders heeft dit alles besproken in juli en zal binnenkort besluiten over de vervolgstappen.

1. Hoe we hier zijn gekomen

Ontstaan Voedsel Anders

Voedsel Anders is gestart in 2012. Conferenties vonden plaats in 2014 en 2016, daarna Voedselkaravaan in 2018. Voedsel Anders is een beweging, met een klein kernteam dat alles bij elkaar houdt. Het landschap van spelers om ons heen is veranderd en er zijn vele netwerken bijgekomen. Samen met jullie hopen we een volgende stap voor Voedsel Anders samen te stellen. Doel van de dag: Samen bespreken van waar staan we nu, wat is de rol van Voedsel Anders, waar willen we mee aan de gang, welke vorm moet dat krijgen?

Jan Huijgen, eigenaar van Eemlandhoeve

De Eemlandhoeve is een multifunctionele boerderij. Jan en zijn vrouw hebben van de Eemlandhoeve een grote oase van diversiteit gemaakt. Op het terrein (3,5 hectare) van de Eemlandhoeve komen 50 vogels en 350 planten voor. Jan gaat een demoplek creëren om dit alles te visualiseren op zijn boerderij en organiseert een najaarsfeestje met minister Schouten. Jan presenteert een korte historie over de Nederlandse landbouw met oog op de toekomst.

Hij presenteert ook een aantal 'levenswijsheden': Oefen om stil te zijn, dat is waardevol. Even uit drukte en hectiek. Jan adviseert ons om rond te lopen, te kijken, voelen, proeven, ruiken op de boerderij. 'Eet vooral van lokale en intacte ecosystemen.' Zoek een combinatie van rust, het goede leven, high tech en regionale zelforganisatie. We moeten de begrippen 'Voedsel, omgeving, landbouw, fair en gezondheid' aan elkaar koppelen. Want: 'Burger & boersolidariteit verzekert welvaart en legt de grondslag van stad en platteland'.

Terugblik op de Voedselkaravaan 2018

De Voedselkaravaan organiseerde Voedsel Anders samen met lokale organisaties in 2018 in: Utrecht (aftrap) Den Haag, Amsterdam, Drachten, Noord-Limburg & Zuidoost-Brabant, Nijmegen, Ede, Wageningen en Dordrecht. Het doel was de lokale beweging en initiatieven te versterken en zichtbaar te maken, en aanbevelingen op te halen voor beleid, praktijk en onderzoek.

Link naar vertoonde video van de Voedselkaravaan: <https://vimeo.com/325392830>

Verslagen van alle Voedselkaravaan-bijeenkomsten: <https://www.voedselnders.nl/oogst-voedselkaravaan/>

Dit leerden we van de Voedselkaravaan over de belangrijkste thema's voor de komende tijd:

- Stedelijke voedselsystemen
- Kansen beleidsagenda's van gemeentes, regio's en provincies; hoe kan de overheid voedselnetwerken faciliteren?
- Grondeigendom; duurzaam toegang tot land
- Visserij bij de beweging betrekken
- Vrijhandelsbeleid en het GLB; hoe te komen tot kostendekkende prijzen aan boeren voor duurzame producten, hoe True Price berekenen?
- Leren van boerenpraktijken
- Klimaat en een eerlijke transitie van de voedsel- en energievoorziening
- Agroforestry en voedselbossen
- Onderzoek betrekken bij de voedseltransitie
- Omgaan met verschillen in regionale agenda's, dit biedt uitdagingen en kansen.
- Een goede match vinden tussen regionale kracht en (inter)nationale voedselsysteemtransitie

2 - De rol van Voedsel Anders

In twee rondes gingen kleine groepen middels een 'World Café'-methode doorpraten over de huidige staat van de voedseltransitie, de belangrijke spelers in het veld en de rol van Voedsel Anders. Wat groeit er en welke kant gaat het op? Wat voor ideeën zijn er?

Verbinden en netwerk bouwen

Wat gezien wordt als de belangrijkste sterke kant van Voedsel Anders is de kracht van het verbinden, het feit dat de beweging open en toegankelijk is voor zowel boeren, burgers, professionals als organisaties.

- Voedsel Anders straalt kracht en inspiratie uit.
- Kracht, het netwerk = macht. We hebben een gevoel van vriendschap.
- Inclusiviteit is de kracht van Voedsel Anders. Dit kunnen we verder zichtbaar maken.
- Unusual suspects verbinden: door lokaal uit te reiken naar burgers uit de omgeving.
- Voedsel Anders is een open en toegankelijke netwerkplek: 'een deur die open staat'.
- Voedsel Anders is een netwerkplek: Organisaties samenbrengen, kennisuitwisseling, een beweging zijn, organisaties verenigen, een netwerk waarin je elkaar weet te vinden.
- 'Ben stomverbaasd hoeveel we samen al weten.'
- 'Voedsel Anders doet, Voedsel Anders verbindt' als nieuwe slogan?
- Verbindt organisaties die vergelijkbare doelen hebben.
- Neutraal, open, geeft overzicht, slaat brug tussen veehouders en andere groepen, een open deur, iedereen kan meepraten, niet politiek en niet gepolariseerd.
- Organiseren van de verbinding, zoeken en vinden van oplossingen.
- Breed veld met 'wilde' spelers met 0 tot 10 petten, 'losheid'.
- Manier van organiseren waar boeren van kunnen leren 'met elkaar en met respect'.
- Brugfunctie van burgers/professionals – boeren.
- Horizon verbreden, verdieping, materieel en spiritueel denken is de volgende stap
- Voedsel Anders is inclusief, minder profs maar juist breed.
- Biologische (en biologisch-dynamische) bedrijven zijn bondgenoten mits ze niet alleen 'duurzaam' zijn uit economische beweegredenen.
- Positief dat VA de openheid biedt om het ook over de spirituele kant van het verhaal te hebben.
- We moeten nu meters maken met meer mensen. De mensen meenemen met de vraag 'hoe dan?'
- Kan meer netwerken laten aansluiten.

Zichtbaar maken lokale initiatieven

- Voedsel Anders is er goed in om inspirerende lokale initiatieven, *good practices* naar voren brengen en aan elkaar verbinden.
- Laat zien wat er gebeurt in het land.
- Voedsel Anders heeft een pionierskracht.
- Acties verbinden aan voedselstrategie, praktisch aan de gang.
- Benoemt relatie tussen NL en internationaal benoemen, als één van de weinige.
- 'Anders' = uitnodigend, kan de vraag naar ander voedsel mobiliseren.
- Kan meer vernieuwing claimen: bijv op agroecologie en collectief grondeigendom.

Politiek beïnvloeden

- Voedsel op de politieke agenda krijgen
- VA stimuleert overheden om met burgers samen de voedseltransitie vorm te geven. Wat is er nodig om als serieuze gesprekspartner gezien te worden? Projecten?
- Zichtbaarheid en advocacy, articulation, promotion, netwerk samenwerking om *wellbeing* en food te verbinden.
- Voedsel Anders moet bepalen welke rol ze wil spelen m.b.t. genoemde thema's / onderwerpen op gebied van kennis en onderzoek.
- Landelijke deelname in discussie over grond/commons en agroecologie en bij inbreng GLB?
- In gesprek blijven bij schurende paradigma's.

Duidelijk maken wie we zijn

- Mensen willen weten wie welke touwtjes kan trekken voor de beweging. Activatie en bruikbaarheid van netwerk vergroten. Dit kan betekenen (onderling) openbaar maken van spelers; welke mensen in Voedsel Anders zitten op welke positie?
- Maak een gezamenlijke boodschap (specifieker dan het manifest) en vorm hieromheen een coalitie/ communicatiecampagne. Het helpt om ons naar buiten toe kenbaar te maken.

3 - Thematische groepen

Groepen spraken over de belangrijkste thema's van Voedsel Anders om te bekijken waar nu de belangrijkste vraagstukken liggen en wat er opgepakt kan worden. Dit zijn: *Agroecologie en klimaat – De gezonde stad en korte ketens – Toegang tot land en water – Samenwerking en bewegingsopbouw – Beleid – Kennis en onderzoek*. De eerste drie van deze thema's zijn de inhoudelijke kernthema's uit het manifest van Voedsel Anders. De laatste drie zijn de belangrijkste procesmatige thema's in de voedseltransitie.

Agroecologie en klimaat

De agroecologische voedselvoorziening biedt veel voordelen zoals: potentie voor zowel klimaatmitigatie als – adaptatie; het is niet alleen een manier van landbouw plegen, maar ook een manier van leven, van samenwerken met de natuur; het kan sociaal-holistisch denken aan klimaat koppelen; het kan een beter bestaan bieden aan boeren (autonomie); het biedt inspiratie voor gangbare landbouw; het is een antwoord op bodemdegradatie.

De veehouderij heeft veel impact en biedt veel kansen voor klimaatwerk. Plagdieren en plantenziekten roepen vragen op in relatie tot economische waarde en prijsdruk; hoe wapen je je? Grondwaterstandverhoging biedt kansen voor natte landbouw en binnenvisserij. Duurzaam is een containerbegrip geworden.

Aanbevelingen:

- Bottom up initiatieven laten doorsijpelen naar boven;
- Klimaatgeld en beheerders koppelen aan mensen die in de agroecologie-praktijk werken (ministeries, filantropen).
- De urgentie die ontstaan is rond klimaatverandering biedt kansen om agroecologie te promoten.
- We moeten ervoor zorgen dat de term agroecologie niet verwatert, dat het alleen maar een techniek wordt ipv een systeembenadering met sociale en politieke aspecten.

De gezonde stad en korte ketens

Meer geld voor je product, hoe zet je dat af? Verbinden van gezondheid en korte keten ligt vooral in de nadruk op Vers! Verbinding tussen burger en boer wordt onvoldoende gelegd, ook met betrekking tot eigendom. Hoe kom je van grootschalig en internationaal naar lokaal en meer waarden dan alleen financieel? Bijvoorbeeld via ander distributiemodel, andere economie.

Aanbevelingen:

- Samenwerking en afspraken maken tussen initiatieven van producenten.
- Lokaal gewortelde duurzaamheid, lokale economie, biodiversiteit, lokale omstandigheden.
- Exploreren hoe lokale voedselproducenten en hun burens bijdragen aan wellbeing.
- Let op de verdienmodellen van erfbetreiders!
- Producent en consument: waar ligt het initiatief?
- Producenten zichtbaar maken, hun meerwaarde laten zien, ambachtelijke kwaliteit – vakmanschap – workshop vissers-koks – waardering

- Regionale en lokale foodcoops boosten.
- Regionale, coöperatieve aanpak. Provincies beginnen dit te zien, GLB/kringlooplandbouw bieden kansen om dit (financieel) handen en voeten te geven. Voor de Oogst van Morgen lijkt er ook op aan te sturen.
- De maatschappelijke vraag rond voedsel neerleggen bij gemeentes. Op dit niveau gaat het om voedselstrategieën.
- Lokaal gewortelde duurzaamheid, lokale economie, biodiversiteit, omstandigheden.
- Naar regionale (zelf?)organisatie
- Concrete verkooppunten in elke stad.
- Maak de kleine ambachtelijke producent zichtbaar.
- Voedselraad oprichten, op welke niveau(s)?

Toegang tot land & water

Aanbevelingen:

- Naar gezamenlijke beheermogelijkheden.
- Toegangsrechten koppelen aan sociale – en ecologische waarden – niet alleen de markt dit laten bepalen.
- Collectief beheer geeft bestaansrecht aan jonge voedselproducenten, nieuwkomers, voordelen zijn meer transparantie en duurzaamheid.
- Inclusief, participatief, decentrale besluitvorming (voorbeeld Voedselraden) over toegang tot land en water.
- Meer samenwerking bevorderen tussen boeren en vissers die duurzaam willen produceren.
- Claimen van kennis (inter-generatie, lokaal), innovatie, vernieuwing, experimenteren.
- Grondcoöperatie kan economisch uit door hogere verkoopprijs.

Samenwerking en bewegingsopbouw

Er waren veel vragen. Welke vorm moet Voedsel Anders krijgen? Zoeken! Hoe activeren en de beweging stimuleren? Hoe balans vinden en waar de focus leggen? Hoe nieuwe mensen betrekken? Hoe maak je een beweging? Hoe maak je commitment? Belangrijk om de vraag te stellen: wanneer word ik nou echt warm? Mobilisatie, vertaald in 'richtingsgevoel'.

De huidige druk die op landbouw, boeren wordt uitgeoefend tbv klimaat, met name door jongeren (vermindering veestapel, geen vlees meer eten) maakt dat er een omslag 'afgedwongen' wordt door de consument, de markt. Er is een omslag gaande in de samenleving (misschien pas 10%) naar een meer ecologische samenleving, waarbij de wereld niet meer gezien wordt als markt (winst is bepalend), als dorp (consensus, polderen), als jungle (grootste schreeuwer krijgt gelijk), maar als levend organisme waarin communicatie, coöperatie en co-creatie gebeuren. Dit gaat de transitie niet versnellen maar wel verstevigen.

Aanbevelingen:

- Vissers zijn qua bewegingsopbouw nog niet zover als agrariërs. Hoe kunnen boeren veehouderij en vissers samenwerken?
- Samenhang benadrukken van visrecht, grondrecht, toegang tot land, landgenoten/ BD-grondbeheer, collectieve visquota én de noodzaak van Europese quotering binnen de veehouderij en akkerbouw.
- De stem van boeren meenemen zoals binnen de net opgerichte Federatie Agroecologische Boeren. Hierin zitten netwerken van boeren die ieder op hun eigen manier werken aan agro-ecologie: Natuur-inclusieve landbouw, CSA-netwerk, Permacultuur-netwerk, Voedselbossen, Toekomstboeren en Herenboeren.
- Boeren steunen die zo toegerust zijn dat ze andere boeren kunnen helpen veranderen; met name in de Federatie en via kennisuitwisseling binnen natuur-inclusieve landbouw. Er is ook een nieuwe generatie jonge boeren.
- Andere mogelijke medestanders: coöperaties, Degrowth-movement
- Misschien beweging maken naar regionale (zelf?)organisatie.
- Nieuwe solidariteit nodig tussen burgers en boeren i.p.v. in tegenstellingen vastbijten.
- Verbinding zoeken met immigranten en andere voedselculturen.
- De jeugd meenemen als de oplossing voor de toekomst. Er zijn kansen vanwege de lage grondwaterstand en het klimaat die nijpend zijn. Ook eisen ze het recht op de wereld op een mooiere en betere manier op te bouwen, inclusief een andere economie.

Beleid

Er zijn geen / te weinig regels voor agribusiness. Provinciale ambtenaren weten niet wat ze aan moeten met kringlooplandbouw. Vergelijkbaar met hoe quota in de melkveehouderij werken, kunnen ook quota ook in de visserij een positief effect hebben. Zoals bij de vangst van paling in Friesland en de Europese aalverordening. Er zijn deelquota nodig voor kleine vissers. We hebben veel vragen, maar de politiek heeft die ook, dus er is veel potentie in herkenning.

Aanbevelingen:

- Er is een voedselagenda nodig op zowel op lokaal, provinciaal / regionaal, nationaal als internationaal niveau om onder andere een tegenwicht te bieden aan de agribusiness.
- De macht van multinationals is groot. Er zijn goede argumenten voor markt en prijsbeleid (in het GLB), maar die worden o.a. tegengehouden door angst bij politici en beleidsmakers om te ver af te wijken van de middelmaat. Ook overheerst nog steeds het geloof in de vrije markt en 'vrijhandel', bij politiek en ambtenaren.
- Mobiliseren voor een radicaal ander Europees Gemeenschappelijk Landbouwbeleid en handelsbeleid. We hebben goede argumenten voor een rechtvaardigere en meer agro-ecologische voedselvoorziening, maar nog te weinig medestanders om deze kracht bij te zetten. Er is meer bewustwording nodig en samenwerking tussen inspirerende initiatieven *bottom-up* en een aansprekend alternatief (ons manifest) *top down*.
- Bewustwording van leraren in het agrarisch onderwijs over GLB- en handelsbeleid. Meer dan alleen in economische waarden uitdrukken. Gezondheidswaarden, sociale waarden. Hoe doen we dat?
- Eerlijke transitie is nodig.
- Politiek en beleid opschalen.
- Kostendekkende prijs voor een duurzaam product is een mooi idee maar....
- Tegengaan van landgrab via import van soja, palmolie en biobrandstoffen
- Carola Schouten onder druk zetten om retail en big food te reguleren
- Er is een dispariteit tussen positieve ontwikkelingen binnen Nederland en wat de overheid in het buitenland bevordert.
- Voedselagenda's opzetten op elk niveau. **Actie:** gemeente door Michiel Korthals, gemeentes en provincies door Diane Stap en Veerle Slegers, nationaal / internationaal door Guus Geurts;
- Workshops voor lokale en provinciale ambtenaren en politici. **Actie:** Veerle Slegers;
- Good practices aanleveren op provinciaal niveau, welk beleid is er nodig om dit te faciliteren **Actie:** Veerle Slegers.

Kennis en onderzoek

Er zijn verschillende vormen van kennis en manieren van 'leren' (kennis vergaren). Initiatieven en initiatiefnemers kunnen veel van elkaar leren, 'best and worst practices'. Belangrijk ook om te leren van wat er in andere kansen en in andere kennissystemen al is bereikt.

Aanbevelingen:

Zet op een rijtje: Wie betaalt en bepaalt de agenda? Welk onderzoek wordt er nu gedaan en wat is nodig vanuit Voedsel Anders perspectief? Welke netwerken zijn er en hoe krijgen we daar een voet tussen de deur?

4 - Een nieuwe conferentie

Gedurende de middag werden er verschillende aanbevelingen gedaan voor de mogelijke nieuwe conferentie, plaats te vinden in februari 2020.

De strategie

- Samen bespreken: waar staan we met de voedselbeweging, welke kansen en obstakels komen we tegen en hoe gebruiken/omzeilen we die.
- Algemene boodschap formuleren en uitdragen. Van Voedsel Anders naar Voedsel Zó, het nieuwe voedselsysteem bestaat al, wordt al in praktijk gebracht.
- Antwoord formuleren op de vraag: Hoe bestendig je een gebiedsgerichte aanpak?
- Een gezamenlijke voedselstrategie formuleren.
- Verbinden met sociale bewegingen binnen (Transitiecoalitie Voedsel, Voor de Oogst van Morgen, Netwerk Natuurinclusieve Landbouw) en buiten voedsel (klimaat; feminisme; vakbonden; LGBTQI; migranten etc)
- *Good practises* delen.
- Nadruk op hoe gebiedsgerichte aanpakken via omgevingswet met burgers te organiseren.
- Hoe gaan we de unieke conferenties ook follow up geven in acties?
- Wat kan je veranderen in een dag samen komen?

De vorm

- Een conferentie die leidt tot actie en netwerken.
- ‘Een groot warm bad voor de community waar we allemaal gaan zitten hot-tubben’. Mobiliseren: De Voedselkaravaan bracht de conferentie naar de regio, nu de stap maken naar het individu: ‘Wat kan jij doen?’. Dit faciliteren – bijvoorbeeld door een nieuwe conferentie.
- Om te verdiepen moeten we thematische conferenties hebben. Die wellicht langer dan een dag mogen duren.
- Qua volgorde wellicht eerst een grote conferentie organiseren en dan voortgaan via kleinere vertakkingen.
- Combineren van manieren om kennis over te dragen (veldbezoeken, evenementen, samen eten en koken). Het moet een andere vorm gaan krijgen.
- Geen standaard traditionele conferentie, omdat dit niet goed aansluit bij de verschillende manieren van leren, kennis opdoen en ervaring uitwisselen.
 - o Maak het praktisch en praktijkgericht;
 - o Learning by doing and feeling: deelnemers laten ervaren dat het anders kan;
 - o Belevenissen en evenementen.
- Overweeg een fuck-up night met presentaties van ‘beautiful mistakes’.
- Vieren en aandacht voor wat er al is, feest mag.
- Minder praten, meer beleven.
- Kleinere groepen. Deelnemers niet alleen auditief maar ook actief betrokken laten zijn.
- Vorm: podium voor mensen bieden, informatie delen en scholing, maar even belangrijk dan al niet belangrijker: hoe mensen te activeren met concrete acties?
- Boerengroep Wageningen wil jonge mensen optrommelen om een dag te organiseren als onderdeel van de conferentie, bijv met excursies.

- Ruimte inbouwen voor het eren en vieren van verbinding met de aarde en met elkaar: een openingsritueel en een slotritueel
- Ruimte voor muziek / stilvallen: andere manieren om je hart te openen en activisme op te laden
- Liever niet te veel plenaire sprekers
- Geen plenair debat met voor- en tegenstanders (tenzij je daar een hele andere werkvorm voor vindt)
- Ruimte in het plenaire deel voor georganiseerde interactie met elkaar in de zaal, voor nieuwe verbindingen
- Zet het huidige netwerk in. Denk aan de kracht van vrijwilligers.
- Hoe gaan we de conferenties ook follow up geven in concrete acties en praktische stappen? Wat is stap verder? We moeten niet alleen maar uitwisselen van gedachten en ideeën.
- Zorg voor een conferentie waarbij alle deelnemers unaniem bevestigen wat de nieuwe koers is. We zijn nu toe aan het delen van deze nieuwe koers en er handelingsperspectief bij geven, zorgen dat ter plekke deelnemers mee gaan doen.
- Kan het ook elders, dus niet in Wageningen?

Mbt Agroecologie

- Conventionele boeren uitnodigen en workshop organiseren over hoe klimaatkansen positief te formuleren voor veehouders. Laten zien / aantonen dat agroecologische boeren in de praktijk veel doen aan het klimaat door koolstof sequestratie, agroforestry, N binding, korte N cycle gezond maken.
- Gangbare boeren uitnodigen op een agroecologische (voorbeeld)boerderij, om ze te laten kennis maken met weerbare systemen (*resilience*) en praktijkverhalen.
Actie: Iris Eva bedenkt vorm, Leonardo van den Berg nodigt boeren uit, Stefan Schuller benadert beleidsmakers en filantropen, mensen uit het Zuiden.
- Workshop organiseren met jonge boeren, vissers en onderzoekers én oudere wandelende encyclopedieën. Dit kan bijvoorbeeld rond het thema nieuwe natte landbouw en binnenvisserij (rivierkreeft etc). **Actie:** Louise Vercrujssse en Arjan Heinen.
- Workshop of hele dag: boeren leren boeren; inventarisatie van: hoe kunnen we dat versterken, en wie gaat dat doen? Mogelijke deelnemers: Gerdien Kleijer (cursus bodemvruchtbaarheid), nn (verbindend management), Ellen de Lange (Platform natuurlijke

veehouderij), WINK - het leer-platform van Herenboeren en LBI kringlooplandbouw. Doel: overzicht creëren over wat er allemaal loopt en hoe we dat kunnen verbinden, en zo dat boeren overzicht hebben en kunnen kiezen bij welke netwerken ze willen aansluiten. Wie kan dat oppakken? **Actie:** Jelleke de Nooij en Ellen de Lange

- Watervoetafdruk in beeld brengen.

Mbt Land en water

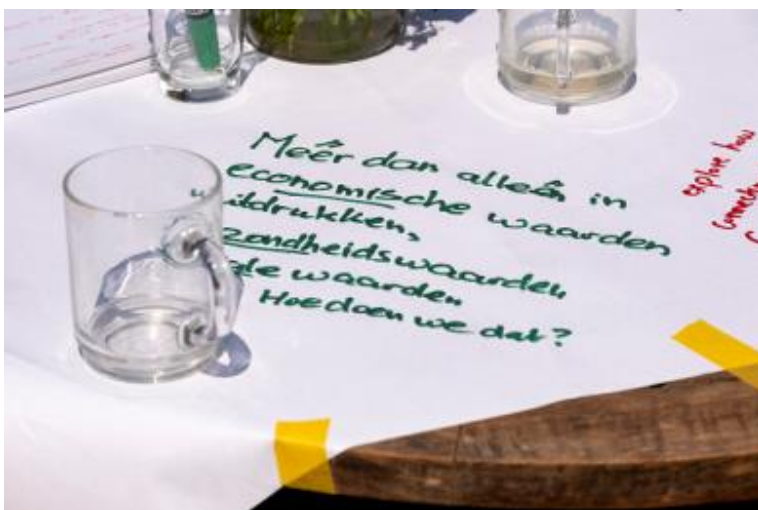
- Nadruk op positieve verhalen, pioniers, leren van voorbeelden van collectief beheer;
- Suggesties voor uitnodigingen:
 - o 't Leeuweriksveld,
 - o Friese bond van binnenvissers,
 - o geïntegreerde vissers Waddenzee,
 - o Provincie Brabant; prioriteit toegang tot land op basis van duurzaamheidscriteria,
 - o Crowdfunding land (diverse voorbeelden)

Mbt Beleid

- Workshop kwekersrecht versus patenten. **Actie:** Michiel Korthals en Frits van der Zweep;
- Workshop Visserijbeleid in relatie tot kleinschalige visserij. **Actie:** Jon Visser;
- Workshop voor boeren en vissers over Europees Gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid. **Actie:** Jon Visser en Guus Geurts;
- Workshop true pricing in relatie tot handels-, landbouw- en milieubeleid

Tenslotte

Enkele observaties en opmerkingen uit de zaal: De energie en motivatie nam toe bij de deelnemers tijdens de workshoprondes. Driekwart van de aanwezigen denkt dat er een conferentie gaat komen en ongeveer een kwart wil wel meedoen aan de organisatie ervan. Men wil graag de energie vasthouden die er vandaag was. "Een 'place of hope' is weer gecreëerd vandaag".

Bijlage: Deelnemers

Naam	Organisatie
Greet Goverde	Platform Aarde Boer Consument
Klarien Klingen	Toekomstboeren
Michiel Korthals	Schrijver
Arie van den Brand	Slow Food Nederland
Fransjan de Waard	stichting Voedselbosbouw Nederland
Guus Geurts	Kernteam VA
Janneke Bruil	Kernteam VA
Jelleke de Nooij	Catalyst4change
Liane Lankreijer	Kernteam VA
Loes van Loenen	Loenaloes Projecten, VA conferenties
Luc Ambagts	BD Vereniging
Marc Bouter	Kernteam VA
Rene de Bruin	kernteam VA
Sylvia Kay	Transnational Institute
Jan Huijgen	Eemlandhoeve
Rob Cozzi	Slow Food Rijnzoet
Veerle Slegers	FoodUp Brabant en Landbouw Innovatie Campus
Stefan Schuller	Both ENDS
Frits van der Zweep	Platform Plaagdierbeheersing
Iris Eva	Natuurlijke veehouderij
Katrien van't Hooft	Platform Natuurlijk Veehouderij (internationaal netwerk Natural Livestock Farming), Dutch Farm Experience
Ellen de Lange	Platform Natuurlijk Veehouderij Dutch Farm Experience
Kyra van den Hil	Commonland, Oogst van Morgen

Louise Vercruysse	nieuwe coördinator Stichting boeren groep
Diane Stap	Stap in actie
Rowena van Doorn	Voedsel Anders
Rebecca	
Katie Sandwell	Transnational Institute
Cornelie Quist,	adviseur kleinschalige visserij
Jon Visser	netVISwerk directeur/bestuurder
Roos Hollenberg	Gemeente Wageningen
Diana Saaman	GRONDig
Arjan Heinen	NetViswerk
Martha Bruning	BD-jong bestuurslid
Wim Verstedden	Pintafish (Belgie)
Laura van Oers	Universiteit Utrecht
Linette Mak	Zeldzame huisdierrassen
Henk Renting	VA kernteam
Leonardo van den Berg	Toekomstboeren

Voedsel Anders
www.voedselanders.nl
info@voedselanders.nl